

РЕЗЮМЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

Як захистити
постраждалих від
міжнародних злочинів
у кримінальних
провадженнях в Україні:
міжнародний досвід та
національні пріоритети

Як захистити постраждалих від міжнародних злочинів у кримінальних провадженнях в Україні: міжнародний досвід та національні пріоритети

Розроблено Ukrainian Legal Advisory Group (ULAG) – українською неурядовою організацією, яка працює у сфері правосуддя та відповідальності в умовах збройного конфлікту. ULAG допомагає постраждалим від найтяжчих злочинів, суспільству та державі долати наслідки війни, розробляючи та просуваючи рішення для забезпечення правосуддя та відповідальності в Україні та світі

Київ 2025

Вступ

За понад тридцять років незалежності та понад одинадцять років триваючої війни в Україні досі бракує якісного законодавчого регулювання та ефективних процедур, які забезпечать захист у кримінальних провадженнях. Обставини триваючого збройного конфлікту показали, що постраждалі від його наслідків мають запит на здійснення правосуддя щодо вчинених проти них найтяжчих міжнародних злочинів. А також потребують застосування комплексних заходів, спрямованих на їх підтримку як у кримінальному провадженні, так і поза ним, захисту їх персональної інформації у процесі та, у виключних випадках, на забезпечення їх безпеки.

Сформована національна практика застосування заходів безпеки, відповідно до Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні», фокусується, у першу чергу, на збереженні свідчень, що можуть мати критичне значення для резонансних розслідувань. Але напрацьовані підходи більше сфокусовані на свідків, зокрема інсайдерів, які можуть виступати у суді, тому важливо зберегти їх конфіденційність та фізичну безпеку.

Не дивлячись на те, що для розслідування фактів ймовірних найтяжчих міжнародних злочинів цей запит є теж актуальним, механізми його реалізації мають певну специфіку, визначену стандартами міжнародного права, практикою різних механізмів правосуддя та необхідністю забезпечувати співпрацю на міжнародному рівні (зокрема з Міжнародним кримінальним судом та іншими країнами, які працюють за механізмом універсальної юрисдикції). Застосування до цих справ загальних підходів кримінального процесу не відповідає ані масштабам, ані специфіці травм, ані ризикам для таких потерпілих. Ситуація на практиці вже призводить до залежності застосування заходів безпеки у таких провадженнях від «людського фактору» та спричиняє вторинну травматизацію постраждалих.

Проведене дослідження виявило чимало прогалин у національній системі забезпечення захисту та безпеки потерпілих від міжнародних злочинів, що скоріше відображає загальний незадовільний стан системи захисту потерпілих в кримінальній юстиції. Така ситуація потребує послідовного та комплексного реформування, що посилить як якість розслідувань кримінальних проваджень загалом, так і ефективність та безпеку роботи працівників системи кримінальної юстиції. Серед основних фокусів та напрямків таких змін, що були виявлені та пропонуються у цьому дослідженні можна відзначити:

- невідповідність діючого законодавства існуючим викликам та неврахування специфіки міжнародних злочинів;
- відсутність єдиного органу для координації та відповідальності за реалізацію заходів безпеки;
- ризики вторинної віктимізації потерпілих;
- неефективна комунікація та підтримка постраждалих, зокрема й поза межами кримінального провадження;
- виклики для безпеки та спроможності працівників системи кримінальної юстиції;
- залежність реалізації заходів безпеки від міжнародної допомоги тощо.

Законодавча база захисту та безпеки свідків та потерпілих в кримінальних провадженнях критично застаріла та потребує значного оновлення з урахуванням стандартів Європейського Союзу та викликів триваючої війни. Напрацювання повного імплементаційного пакету законодавчих та інших змін, що буде заснований на комплексній оцінці ризиків та потреб постраждалих, є необхідним кроком для України на шляху до ЄС. Це дозволить не лише виконати євроінтеграційні зобов'язання, але й забезпечить справедливість та безпеку для десятків тисяч громадян, постраждалих від війни. Попри наявність чималої кількості законодавчих ініціатив, це питання не рухається в

парламенті та ймовірно не має консолідованої політичної позиції для єдиного системного рішення.

Задачею цього дослідження було здійснити шляхом комплексного аналізу та експертних консультацій перевірку трьох основних гіпотез щодо:

1. невідповідності законодавчої бази України викликам війни та специфіці потреб постраждалих від міжнародних злочинів;
2. важливості імплементації Директиви ЄС 2012/29/EU для розбудови ефективної національної системи захисту постраждалих від найтяжчих міжнародних злочинів;
3. низької інституційної ефективності та спроможності держави забезпечити безпеку потерпілих та свідків на практиці.

Висновки

Дослідження підтвердило критичну застарілість, децентралізацію та низьку ефективність наявної законодавчої бази. Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» від 1993 року не відповідає ані масштабам злочинів, ані сучасним викликам, спричиненим міжнародним збройним конфліктом. Це прямо перешкоджає імплементації ключових положень Директиви 2012/29/EU.

Значні масштаби зафіксованих на національному рівні фактів найтяжчих міжнародних злочинів та увага різних міжнародних механізмів правосуддя до ситуації в Україні вимагають ефективного залучення постраждалих до активної та безпечної участі у розслідуванні. Однак, враховуючи негативні тенденції у взаємодії з потерпілими у провадженнях ще з 2014 року, є очевидна потреба у невідкладних системних змінах підходів у взаємодії та захисті постраждалих:

- На законодавчому рівні не закріплено обов'язку та уніфікованої методики для проведення індивідуальної оцінки потреб та ризиків постраждалих (ознаки психологічної травми, попередня віктимізація, соціальний контекст, зв'язок з окупованими територіями тощо). Відповідно до Директиви 2012/29/EU, така оцінка є обов'язковою для визначення необхідності застосування спеціальних заходів захисту та запобігання вторинній травматизації.
- Практика застосування заходів безпеки є фрагментарною, несистематичною та повністю залежить від «людського фактору», тобто волі та рішення особи, яка може їх призначати. Як зазначають експерти в ході дослідження: *«У нас система більше залежить від бажання окремого слідчого чи прокурора... а не як загальна сформована практика».*

- Після 11 років триваючого збройного конфлікту та наслідків російської агресії потерпілі у процесах правосуддя все ще сприймаються не як повноцінні активні учасники провадження, а як джерело інформації. До прикладу, у заочних процесах за статтею 438 Кримінального кодексу України декларується підхід, що їх основне завдання це дати можливість постраждалим поділитись власними історіями. А інформування потерпілих про хід провадження не розглядається як важлива задача.
- Кримінальне процесуальне законодавство України не містить достатніх механізмів для захисту постраждалих від вторинної віктимізації. Це проявляється у необхідності багаторазових допитів та відсутності інструментів для гарантованого уникнення контакту між постраждалою особою та підозрюваним/обвинуваченим.
- У контексті розслідування найтяжчих міжнародних злочинів експерти та фахівці кримінальної юстиції стверджують, що загальний запит потерпілих та свідків, зокрема й з тимчасово окупованих територій, – зміна анкетних даних у провадженні. При цьому не передбачено процесуальні можливості легендування свідків та захист від розкриття їх особистості під час судового провадження. А реалізація таких заходів, як зміна ідентифікаційного податкового номеру чи документів, залишається на практиці практично неможливою через недосконалість міжвідомчої взаємодії та застарілість реєстрів.
- Низький рівень інформування потерпілих про їхні права, хід провадження та доступні заходи підтримки або захисту. За окремими дослідженнями у сфері правосуддя за міжнародні злочини 87 % опитаних постраждалих осіб зазначали, що представники держави їм не пропонували захист. Постраждалі часто змушені самотійно шукати інформацію переважно через соціальні мережі. Це свідчить про глибокі прогалини у виконанні обов'язку держави щодо забезпечення права на інформацію з першого контакту. Окремі позитивні кейси супроводу та

інформування потерпілих (через активну позицію працівників системи правосуддя, чи роботу представника потерпілого або Координаційного центру при Офісі Генерального прокурора), продемонстровані в дослідженні, скоріше показують виключення, ніж є індикаторами ефективної системи інформування.

Ефективність застосування заходів безпеки потерпілих та свідків на практиці перебуває в очевидній залежності від наслідків застарілого законодавства, низької інституційної спроможності інфраструктури відповідних органів та фінансових обмежень для їх реалізації. Проведення оцінки потреб потерпілих, прийняття рішень про застосування заходів безпеки, інформування потерпілих та свідків про можливості вжиття таких заходів відбуваються фактично під впливом «людського фактору» та в умовах низької скоординованості різних суб'єктів правосуддя. Досі не існує єдиного органу відповідального за імплементацію таких заходів безпеки, а окремі представники системи правосуддя фактично не наділені повноваженнями проведення оцінки потреб застосування таких заходів чи надання супроводу (як то інформування тощо) потерпілих, відповідно їх очікувань та потреб.

- Розрізнення відповідальності та координація заходів безпеки фактично є наслідком застарілого Закону «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», його не відповідності міжнародним стандартам та відсутності політичної волі для своєчасних рішень та ухвалення законодавчих ініціатив. Відсутність єдиного органу, відповідального за чітку координацію реалізації комплексних заходів безпеки призводить до дублювання функцій окремими інституціями чи до не вжиття необхідних заходів. Пріоритети, прийняті Україною у межах євроінтеграції, підтверджують необхідність створення єдиного органу, відповідального за реалізацію заходів безпеки. При цьому очевидно ефективність його роботи буде прямо залежати від взаємодії з іншими структурами, рівня завантаженості, доступних ресурсів (кадрових, фінансових, технічних), моніторингу результатів та гнучкості рішень в його роботі.

- Повномасштабне російське вторгнення вплинуло на фокус проваджень щодо наслідків війни, виявивши необхідність розбудови системи підтримки постраждалих. Так, у 2023 році при Офісі Генерального прокурора було створено Координаційний центр підтримки потерпілих та свідків. Його практична допомога наразі зосереджена на перенаправленні запитів від постраждалих до відповідних організацій (переважно неурядових). Фактично фокус його роботи виходить за межі можливостей прокуратури. Враховуючи масштаби найтяжчих міжнародних злочинів та кількість потерпілих, їх потреби – кадрові та фінансові можливості Координаційного центру обмежені, а результати роботи часто залежні від міжнародної технічної допомоги, підтримки з боку громадських організацій. Координаційний центр має приклади позитивного досвіду (зокрема, у м. Буча, Київська область), однак досі має обмежений процесуальний статус в частині можливостей їх взаємодії з потерпілими у провадженні. Загалом інфраструктура підтримки постраждалих має бути комплексно розбудована не тільки через створення відокремлених підрозділів у інших органах правосуддя, а й забезпечення відповідних умов для постраждалих на всіх етапах кримінального провадження.
- Заходи безпеки у кримінальних провадженнях переважно не мають стабільного, цільового фінансування з державного бюджету. Це створює значну залежність від міжнародної технічної допомоги та ставить під ризик стійкість системи. Варто зазначити, що за даними окремих опитаних фахівців у сфері кримінальної юстиції охорона одного свідка на рік може обходитись державі в суму біля 1,5 млн. грн, а, до прикладу, ресурс спеціального підрозділу, до якого входить 100 осіб особового складу, здатен одночасно працювати з захистом до 15 свідків. Тож застосування програм безпеки для потерпілих та свідків на практиці має бути виключним рішенням, заснованим на повноцінній оцінці ризиків та пріоритетів процесів правосуддя щодо наслідків війни. Зокрема, цей підхід має

дозволити розподілити адекватне навантаження на уповноважені органи.

- Окремим викликом для держави залишається рівень недовіри постраждалих та свідків до системи правоохоронних органів та органів правосуддя. Виклики триваючої війни (динаміка зміни лінії фронту, фактор окупованих територій), низька кількість реально затриманих виконавців злочинів, нечітка система захисту особистих даних потерпілих та свідків, широка практика переслідування громадян за діяльність на окупованих територіях чи зв'язки з ними – призводить до того, що свідки часто кажуть про відчуття небезпеки для себе та не бажають залучатись до кримінальних проваджень.

Дослідження підтвердило одну з гіпотез, що повна та ефективна імплементація Директиви ЄС 2012/29/EU та відповідна гармонізація законодавства й практики в забезпечення безпеки та захисту свідків і потерпілих у кримінальних провадженнях є критичною умовою для успішного проходження євроінтеграційного шляху України.

- Суспільний запит на забезпечення справедливого правосуддя щодо подій війни та рівень відповідальності національних інституцій за ці процеси, серед іншого, сприяє пошуку нових підходів для безпечної участі та підтримки потерпілих і свідків у кримінальних провадженнях. Зокрема, на практиці щодо окремих категорій найтяжчих міжнародних злочинів запроваджуються людино-орієнтовані підходи, де потреби та інтереси потерпілих займають центральне місце у процесі. Фокус на людино-орієнтованому підході декларується й керівниками відповідних органів правосуддя, відповідальних за дослідження фактів міжнародних злочинів. Але повноцінна реалізація цих підходів вимагає внесення змін до кримінального процесуального законодавства України та відповідну їх реалізацію на практиці. Серед іншого важливим орієнтиром на цьому шляху може та мають стати підходи Директиви ЄС 2012/29/EU.

- Якість імплементації стандартів ЄС у сфері захисту потерпілих та свідків у кримінальних провадженнях буде прямо впливати на можливість міжнародного співробітництва України при розслідуванні фактів найтяжчих міжнародних злочинів. Неврахування ключових аспектів відповідних директив ЄС при розробці та прийнятті законодавчих ініціатив може призвести до того, що співпраця з іншими країнами у межах ЄС при реалізації заходів безпеки у кримінальних провадженнях буде неможливою. Крім того, виключення наслідків збройного конфлікту з контексту рішень, що має прийняти Україна, створює ризик для прав постраждалих.

Рекомендації

1. АДАПТАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ТА ПРАКТИК ЗАХИСТУ ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД НАЙТЯЖЧИХ МІЖНАРОДНИХ ЗЛОЧИНІВ

- **Розробити та ухвалити новий закон про заходи безпеки учасників кримінального провадження.** Чинний Закон від 1993 року втратив свою актуальність і не відповідає міжнародним стандартам в цій сфері та сучасним викликам, включаючи протидію викликам та наслідкам збройної агресії, цифрові загрози та будь-які форми онлайн переслідування. Уряд має розробити та подати на схвалення Парламентом законопроект, що враховував би цільові міжнародні стандарти, зокрема, Рекомендації CM/Rec(2022)9 КМРЕ «Про захист свідків та осіб, які йдуть на співпрацю з органами правосуддя» та Директиву 2012/29/EU. Доречно було б спиратись на практику інших постконфліктних країн таких як Боснія, як один з більш вдалих прикладів, у розробці національних стандартів та інфраструктури. При розробці законопроекту мають бути враховані як особливості потреб потерпілих від міжнародних злочинів, так і інших категорій потерпілих як то гендерно зумовленого насильства, злочинів на ґрунті нетерпимості, жертв торгівлі людьми, дітей потерпілих тощо¹.
- **Впровадити комплексну оцінку ризиків та потреб постраждалих у кримінальних провадженнях.** Закріпити на законодавчому рівні обов'язок та повноваження слідчих, прокурорів

1 Подібні потреби узгоджуються з висновками експертів в рамках Тіньового звіту до розділу 23 «Правосуддя та фундаментальні права» та розділу 24 «Юстиція, свобода та безпека» Звіту Європейської комісії щодо прогресу України в межах Пакета розширення Європейського Союзу у 2024 році // Тіньовий звіт коаліції громадських організацій на чолі з Лабораторією законодавчих ініціатив, 2025 р.: <https://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2025/10/shadow-report-2025-ua.pdf><https://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2025/10/shadow-report-2025-ua.pdf>

і суддів проводити індивідуальну оцінку ризиків та потреб постраждалих, зокрема від міжнародних злочинів. За потреби, наділити такими повноваженнями Координаційний центр, що взаємодіє з потерпілими на різних стадіях кримінального провадження. Результати оцінки мають бути невідкладно доступні щонайменше таким суб'єктам, які приймають рішення про застосування заходів безпеки та які імплементують застосування цих заходів. Оцінка не повинна бути формальною, а має включати аналіз: психологічного стану особи, попередньої травматизації, соціального контексту як то зв'язок із окупованими територіями, потреб захисту приватності та персональних даних, ризиків вторинної травматизація, необхідності уникнення перетину з обвинуваченим, фізичних загроз життю та здоров'ю, потреб переселення тощо. А також передбачати можливість залучення профільних фахівців для проведення такої оцінки (медичні працівники, психологи, судові експерти тощо). Розробити протоколи та механізми проведення такої оцінки, що будуть включати окремі блоки, спрямовані на вивчення ризиків та потреб різних вразливих категорій постраждалих від злочинів.

- **Внести зміни до КПК України щодо захисту постраждалих від найтяжчих міжнародних злочинів від вторинної віктимізації:**
 - Забезпечити пряму гарантію уникнення фізичного контакту між потерпілими та обвинуваченими у провадженнях за фактами міжнародних злочинів, передбачивши інструменти її реалізації.
 - Запровадити механізми анонімізації потерпілих та свідків у провадженнях щодо фактів найтяжчих міжнародних злочинів, що можуть бути застосовані під час судових засідань, та можуть бути застосовані окремо від заходів безпеки. Зокрема передбачити процесуальні можливості легендування свідків та захист від розкриття їх особистості під час судового провадження, якщо цього потребує

безпека та отримання якісної інформації для доведення злочину.

- Передбачити вимоги щодо участі потерпілих та свідків від найтяжчих міжнародних злочинів у провадженні, спрямовані на їх захист від вторинної віктимізації. Зокрема, обмежити кількість допитів потерпілих та свідків для забезпечення поваги до цих осіб під час слідчих дій та судового розгляду. Забезпечити відео/аудіофіксацію допитів з метою уникнення їх вторинної віктимізації. Передбачити, що допити потерпілих та свідків, отримані на етапі досудового розслідування кримінальних проваджень щодо фактів найтяжчих міжнародних злочинів, можуть прийматись як доказ під час судового розгляду.
- Врегулювати статус Координаційного центру підтримки потерпілих та свідків при Офісі Генерального прокурора, надавши йому процесуальні повноваження для отримання інформації про хід проваджень, можливість обмеженого та визначеного супроводу потерпілих у рамках справ.

2. РОЗВИТОК ІНФРАСТРУКТУРИ ОРГАНІВ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ЗАХИСТ ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД НАЙТЯЖЧИХ МІЖНАРОДНИХ ЗЛОЧИНІВ

- Створити єдиний орган (агенцію), що відповідатиме за реалізацію заходів безпеки для учасників кримінального провадження. Розробка відповідного підходу, його унормування та подальше створення єдиного органу (агентства), що забезпечуватиме реалізацію заходів безпеки для учасників кримінального провадження, у тому числі потерпілих та свідків, діятиме як контактний пункт для потерпілих, координуватиме взаємодію з усіма органами, залученими до прийняття рішення про застосування та відповідно подальшу імплементацію та забезпечення захисту та безпеки потерпілих та свідків.

- **На час відсутності відповідного органу (агенції) забезпечити координацію між органами, залученими до процесів захисту постраждалих від найтяжчих міжнародних злочинів.** Має бути врегульований чіткий порядок міжвідомчої взаємодії між органами правосуддя, підрозділами та службами, що реалізують заходи підтримки постраждалих, органів, відповідальних за реалізацію заходів безпеки у межах кримінальних проваджень. Результати проведеної оцінки потреб та ризиків для постраждалих мають бути поширені з відповідними органами для того, щоб уникнути надмірного навантаження на постраждалих від найтяжчих міжнародних злочинів.
- **Врегулювати питання фінансування. Здійснити прогнозований аналіз реального стану та потреб фінансового забезпечення національних програм захисту потерпілих та свідків в кримінальних провадженнях.** Уряду сприяти залучення програм міжнародної технічної допомоги для забезпечення діяльності відповідного органу (агенції) та реалізації заходів безпеки потерпілих та свідків в кримінальних провадженнях. Поступово запроваджувати спеціальні програми в рамках Державного бюджету України для фінансування програм захисту учасників кримінального провадження, аби поступово зменшувати залежність такої підтримки від міжнародної допомоги та забезпечити перспективу стабільного функціонування.
- **Забезпечити розвиток інфраструктури підрозділів, що здійснюють підтримку постраждалих від найтяжчих міжнародних злочинів у межах кримінальних проваджень.** Провести аналіз доцільності розширення інфраструктури підрозділів підтримки потерпілих від найтяжчих міжнародних злочинів, започаткову створенням Координаційного центру, через створення відповідних підрозділів на рівні органів слідства чи судів. Врахувати, що така необхідність може бути зумовлена масштабами зареєстрованих кримінальних правопорушень у окремих областях. Передбачити механізми міжвідомчої взаємодії з підрозділами,

які здійснюють підтримку потерпілих та свідків у кримінальних провадженнях, у межах виконання їх повноважень.

- **Забезпечити реалізацію гарантій для співробітників органів правосуддя та правоохоронних органів.** Враховуючи ризики, пов'язані з наслідками триваючого збройного конфлікту на території України, розробити та впровадити гарантії фізичної та психологічної безпеки для працівників системи правосуддя та правоохоронних органів, які працюють з потерпілими та свідками від міжнародних злочинів, з урахуванням території здійснення такої діяльності, процесуальної завантаженості тощо. Здійснювати оцінку потреби та за необхідності гарантувати конфіденційність їхньої роботи.
- **Сприяти відповідному забезпеченню інфраструктури органів правосуддя та правоохоронних органів.** Забезпечити наявність окремих приміщень у органах слідства, прокуратури та судах для безпечної взаємодії з потерпілими та свідками від найтяжчих міжнародних злочинів, а також для уникнення контакту потерпілих з обвинуваченими. Підтримувати та розвивати використання технічних засобів, що дозволяють забезпечити анонімізацію потерпілих та свідків у кримінальних провадженнях щодо найтяжчих міжнародних злочинів для проведення допитів та судових засідань.
- **Забезпечити регулярне підвищення кваліфікації співробітників, залучених до реалізації заходів підтримки та безпеки, а також представників системи правосуддя, які взаємодіють з постраждалими від найтяжчих міжнародних злочинів.** Продовжувати та підтримувати наявність програм навчання та регулярний обмін досвідом для слідчих, прокурорів, суддів та адвокатів щодо особливостей роботи з вразливими категоріями потерпілих та свідків, зокрема від найтяжчих міжнародних злочинів. Серед іншого, таке навчання має охоплювати підходи, орієнтовані на постраждалих, особливості роботи з ознаками психологічної травми та посттравматичного стресового розладу.

3. ЗАПРОВАДЖЕННЯ КОМПЛЕКСНИХ ПІДХОДІВ ДО ЗАХИСТУ ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД МІЖНАРОДНИХ ЗЛОЧИНІВ

- Системно інформувати потерпілих та свідків у кримінальних провадженнях за фактами міжнародних злочинів про їх права:
 - Ініціювання змін до кримінального процесуального законодавства задля забезпечення безперешкодного доступу потерпілих до достатньої та своєчасної інформації про зміст та результати кримінального провадження щодо фактів найтяжчих міжнародних злочинів. Такий доступ може бути організований шляхом використання сервісу ДІЯ та (або) системи Офісу Генерального прокурора з менеджменту розслідувань, контролю та аналізу «СМЕРЕКА». При цьому передбачити належний захист від неправомірного втручання, порушення таємниці досудового розслідування. Доступ має здійснюватися через належну верифікацію користувача та з дотриманням вимог захисту персональних даних.
 - Розробити стандартні практики/протоколи внутрішньої роботи для представників слідства, прокуратури, адвокатури та судів, згідно з якими кожен потерпілий та свідок міжнародного злочину має в обов'язковому порядку невідкладно отримати роз'яснення щодо способів реалізації свого права на отримання інформації про відповідне кримінальне провадження.
 - Запровадити стандартизовані, доступні та адаптовані інформаційні матеріали (буклети, відео тощо) про права потерпілих та свідків, а також доступні програми їх підтримки. Інформування має бути своєчасним, всебічним і неформальним, враховуючи індивідуальні потреби та обставини потерпілих.

- Окремо повідомляти потерпілих та свідків у провадженні про важливість повідомлення ними слідчих/прокурорів/суддів про загрози для їх безпеки. Органи правосуддя мають забезпечити оперативне реагування на ситуацію, проводити актуальну оцінку ризиків та особи та мати можливість застосувати ефективні заходи безпеки.
- **Посилити правову підтримку постраждалих від найтяжчих міжнародних злочинів.** Уряду розглянути можливість забезпечення безоплатної правничої допомоги потерпілим від міжнародних злочинів за результатами індивідуальної оцінки потреб конкретних потерпілих, зокрема через внесення відповідних змін в законодавство. Програмам міжнародної технічної допомоги, громадським організаціям тримати в фокусі уваги важливість надання безоплатної правової допомоги та залучення представників потерпілих в таку категорію справ. Іншим чином сприяти максимальному супроводу потерпілих під час проведення допитів довіреною особою або адвокатом, який здійснює представництво їх інтересів. Це зможе мати суттєвий позитивний вплив як на відчуття безпеки потерпілих та свідків, інформування про їх роль в провадженні та загальний хід його розгляду, побудову ефективної комунікації з прокурором, судом та стороною захисту, так і на якість відповідних кримінальних проваджень.
- **Забезпечити комплексний підхід до постраждалих від найтяжчих міжнародних злочинів у межах застосування заходів безпеки до них.** Механізм реалізації заходів безпеки має передбачати можливість застосування заходів підтримки для потерпілих та свідків, які стають суб'єктами такого захисту. Зокрема, має бути передбачена психологічна, медична, соціальна допомога у формі та обсязі, які будуть допустимими у межах застосування заходу безпеки.
- **Посилити програми підтримки постраждалих від найтяжчих міжнародних злочинів.** Серед пріоритетів діяльності Уряду

(зокрема, Міністерств соціальної політики, сім'ї та єдності) має бути визначена підтримка постраждалих від наслідків збройного конфлікту на території України. У фокусі має бути розвиток державних програм та сервісів підтримки, доступних для потерпілих у межах кримінальних проваджень (відновлення, разова фінансова підтримка, психологічна та медична допомога, включно з сервісом стоматології тощо). Посилювати та розвивати державно-приватне партнерство з підтримки потерпілих від міжнародних злочинів, зокрема задля надання їм невідкладних сервісів та соціальної допомоги. За потреби забезпечувати ефективну взаємодію в цих процесах з Координаційним центром підтримки потерпілих та свідків при Офісі Генерального прокурора.

4. ПІДТРИМКА ТА ПОСИЛЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ ЩОДО ЗАХИСТУ ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД МІЖНАРОДНИХ ЗЛОЧИНІВ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ

- **Розширити співпрацю з міжнародними партнерами.** Активно використовувати міжнародну допомогу та досвід, зокрема Євроюсту, для посилення захисту свідків та потерпілих у транскордонних розслідуваннях, розслідуваннях Офісу Прокурора Міжнародного кримінального суду та майбутнього Спеціального трибуналу зі злочину агресії проти України. Впроваджувати ефективні програми захисту свідків, організовувати спільні слідчі групи тощо.
- **Забезпечити ефективну реалізацію програм міжнародної технічної допомоги.** При взаємодії зі стейкхолдерами у межах реалізації програм міжнародної технічної допомоги враховувати запити та поточний стан інфраструктури органів, відповідальних за підтримку та захист постраждалих у кримінальних проваджень.

